

בית המדרש "תורת דוד"
ע"ש הגה"צ רבי דוד בר חן זצ"ל - רבה של שדרות,
והרבנית רות בר חן ע"ה

"תורת דוד"

השיעור השבועי

פרשת בלק

תשפ"ה

(שנה ח', גליון מס' 397)

שיעורי הרב אליהו בר חן

e0527191965@gmail.com | 052-719-1965

פרשת בלק התשפ"ה

"בַּלֶּק בִּלְעָם - בָּבֶל עֲמֶלֶק"

א. "וַיֵּרָא בָּלֶק בֶּן צְפֹר, אֶת כָּל אֲשֶׁר עָשָׂה יִשְׂרָאֵל לְאַמְרֵי. וַיָּגֵר מוֹאָב מִפְּנֵי הָעָם מֵאֲדָם, כִּי רַב הוּא, וַיִּקְחַץ מוֹאָב מִפְּנֵי בְנֵי יִשְׂרָאֵל. וַיֹּאמֶר מוֹאָב אֶל זִקְנֵי מִדְּיָן, עֲתָה יִלְחָכוּ הַקְּהֵל אֶת כָּל סִבִּיבֹתֵינוּ - כְּלַחֲדֹד הַשּׁוֹר אֶת יֵרֶק הַשָּׂדֶה, וּבָלֶק בֶּן צְפֹר מִלָּדָה לְמוֹאָב בָּעֵת הַהוּא. וַיִּשְׁלַח מְלָאכִים אֶל בִּלְעָם בֶּן בְּעֹר, פְּתוּרָה, אֲשֶׁר עַל הַנֶּהָר, אֶרֶץ בְּנֵי עַמּוֹ לְקִרְיָא לּוֹ, לֵאמֹר, הִנֵּה עִם יִצְחָק מִמִּצְרַיִם, הִנֵּה כֶסֶה אֶת עֵינֵי הָאָרֶץ, וְהוּא יֹשֵׁב מִמְּלִי. וְעַתָּה, לָכֵה נָא אֶרֶץ לִי אֶת הָעָם הַזֶּה, כִּי עֲצוּם הוּא מְמֹנִי, אוֹלֵי אוֹכֵל נֶכֶה בּוֹ וְנֶאֱגָרְשָׁנוּ מִן הָאָרֶץ, כִּי יִדְעָתִי אֶת אֲשֶׁר תִּבְרָךְ מִבְּרָךְ וְאֲשֶׁר תֵּאָר יוֹאֵר. וַיִּלְכּוּ זִקְנֵי מוֹאָב וְזִקְנֵי מִדְּיָן וַיִּקְסְמוּ בִּיָּדָם, וַיָּבֹאוּ אֶל בִּלְעָם, וַיִּדְּבְרוּ אֵלָיו דְּבָרֵי בָּלֶק," (במדבר, כב', ב' - ז').

"וַיַּעַן בִּלְעָם, וַיֹּאמֶר אֶל עֲבָדֵי בָּלֶק, אִם יִתֵּן לִי בָּלֶק מִלֵּא בֵּיתוֹ כֶּסֶף וְזָהָב, לֹא אוֹכֵל לַעֲבֹר אֶת פִּי יְהוָה אֱלֹהֵי, לַעֲשׂוֹת קִטְנָה אוֹ גְדוֹלָה," (במדבר, כב' - יח').

"וַיֵּרָא אֶת עֲמֶלֶק, וַיִּשָּׂא מִשְׁלוֹ, וַיֹּאמֶר, רֹאשִׁית גֹּזִים עֲמֶלֶק, וְאַחֲרִיתוֹ עַדִּי אֲבַד," (במדבר, כד' - כ').

"וַיִּשָּׂא מִשְׁלוֹ, וַיֹּאמֶר, אוֹי מִי יִחְיֶה מִשְׁמוֹ אֵל," (במדבר, כד' - כג').

"וַיִּצְמָד יִשְׂרָאֵל לְבַעַל פְּעֹר, וַיַּחֲרֹ אֶף יְהוָה בְּיִשְׂרָאֵל," (במדבר, כה' - ג').

ב. על מאמר הכתוב ¹, "נִבְהֵל לַהוֹן, אִישׁ רַע עֵינִי, וְלֹא יָדַע כִּי חֶסֶר יִבְאֲנוּ", דרשו רבותינו ז"ל ²:

"נִבְהֵל לַהוֹן, אִישׁ רַע עֵינִי - זֶה עֶפְרַיִם,

שֶׁהִכְנִיס עֵינֵי רָע, בְּמִמוֹנוֹ שֶׁל צַדִּיק.

¹ משלי, כח' - כב'.

² בראשית רבה, פרשה נח, ז'.

י'לא ידע כי חסר יבאנוי - שחסרתו התורה וא"ו,
הוא דכתיב ³, 'וישמע אברהם אל עפרון, וישקל אברהם לעפרון - עפרון כתיב
חסר וא"ו' ⁴.

ובביאור ה"עין הרע", שהכניס עפרון החיתי לאברהם אע"ה, כתב ה"עץ יוסף":
דהנה, על אברהם אע"ה, נאמר ⁵, "ואברהם כבד מאד, במקנה בפסו ובזהב",
ומשכך, עפרון החיתי, חמד את ממונו של אברהם אע"ה, לקחתו לעצמו,
והוא הוא, עניין "עין הרע" שהיה בו.

וכבר נתקשו רבותינו זיע"א ⁶:

וכי מה בכך, שחיסרה התורה הקדושה מ-עפרון את האות ו'?

וכי הוא הרגיש בזה, שנתחסרה ממנו אות זו?

ויעויין עוד, במה שכתב רבינו "בעל הטורים" זיע"א ⁷:

"ילעפרן - חסר, בגימטריא עין רע' ⁸.

³ בראשית, כג' - טז'.

⁴ עיין מה שכתב בזה ה"שפתי חכמים" (בראשית, כג' - טז', אות ק'):

"ואף על גב, ד-יעקב ו-אהרן, גם כן חסרים וי"ו?"

מכל מקום, הואיל ו-עפרון מלא הוא בכל הפרשה,

אלא, זה חסר בלבד, אתי למדרש!

אבל, יעקב ו-אהרן, בכל מקום חסרים הם, ובמקום שהם מלאים - למדרש אתא".

⁵ בראשית, יג' - ב'.

⁶ כן התקשה גאון עוזינו - הרב חיד"א זיע"א, בספרו הקדוש "חומת אנך" (בפרשת "חיי שרה", אות ג'),
ובספרו הקדוש "פני דוד" (בפרשת "חיי שרה", אות כד').

וכן התקשה רבינו ה"כלי יקר" זיע"א.

⁷ בראשית, כג' - טז'.

⁸ היינו:

"עפרן" בכתיב חסר, עולה בגימטריא למניין 400,

‘עֲפָרָן’ - עולה ת’, כנגד ארבע מאות שקלים שלקח במערה”.
ובביאור **סוד מניין “ארבע מאות”**, כתב רבינו הרי”ח הטוב זיע”א ⁹, בהקדמתו להלכות על פרשתן:
“אמרו רבותינו ז”ל ^{10 11}, **‘חייב אדם לברך מאה ברכות בכל יום’.**
וזו היא תקנת דוד הע”ה, על ידי מעשה שהיה,
שהיו מתים בכל יום מאה נפשות מישראל, ולא היו יודעים על מה ועל מה היו מתים,
עד שחקר, והבין ברוח הקודש,
ותיקן לברך מאה ברכות בכל יום, וסר המוות ¹².
ורמז לדבר ¹³, **‘וַיִּנָּאֵם הַגִּבֹּר הַקָּס עָלַי - בגימטריא מאה ¹⁴.**
ואמרו רבותינו ז”ל ¹⁵ -
סִמְךָ לַמָּאָה בְּרֻכּוֹת מִן הַתּוֹרָה, בַּפְּסוּק ¹⁶, ‘וַעֲתָה יִשְׂרָאֵל, מָה ה’ אֱלֹהֶיךָ שָׁאֵל
מַעֲמֶךָ, כִּי אִם לִירְאָה אֶת ה’ ,
אל תקרי ‘מה’, אלא מאה.
והן הן מאה ברכות, שהם ליראה את ה’ ולאהבה אותו, ולזכרו תמיד, על ידי
המאה ברכות שמברך בכל יום.

וכמו כן, המילים "עין רע", עולים בגימטריא למניין זה.

⁹ בספרו הקדוש "בן איש חי".

¹⁰ מנחות, מג' ע"ב.

¹¹ וכן נפסק להלכה בטור ובשו"ע (או"ח, סימן מו', סעיף ג').

¹² במדבר רבה, פרשה יח', כא'.

¹³ שמואל ב', כג' - א'.

¹⁴ כן הוא במדרש הנ"ל.

¹⁵ כך הוא ביאור הגמרא, על פי שיטת רש"י הקדוש (מנחות, מג' ע"ב. ד"ה "מה ה' א-להיך").

¹⁶ דברים, י' - יב'.

ונראה לי בסייעתא דשמיא, הטעם שהועיל תיקון ק' ברכות, להכניע הסטרא
אחרא - דרגא דמותא, וסר המוות -

כי ידוע, דבסטרא אחרא, יש ת' כוחות,

בסוד ¹⁷, 'וַיֵּשְׁבוּ הַמַּלְאָכִים אֶל יַעֲקֹב, לֵאמֹר, בָּאנוּ אֶל אֶחִיד אֶל עֲשׂוֹ, וְגַם הִלְךְ
לְקִרְאָתָךְ, וְאַרְבַּע מְאוֹת אִישׁ עִמּוֹ.

והם מספר 'רע עין' ¹⁸...

והנה, במאה ברכות, יש מאה אזכרות ¹⁹,

וכל אזכרה, יש ארבע אותיות, הרי ת' אותיות ²⁰.

לכך, במאה ברכות, בְּטֵל המוות של מאה אנשים, שכל גוף אחד מהם בנוי בארבע
יסודות ²¹, שהם ת' יסודות אנשים - שהיו מתים בכל יום,

שזה נמשך, מן ת' כוחות סטרא אחרא, הרמוזים באות ת' של 'מות'."

עוד מצינו בעניין זה, לדבריו של רבינו בחיי זיע"א, על מאמר הכתוב בפרשת "לך
לך" ²², "וַיֹּאמֶר לְאַבְרָם, יְדַע תְּדַע כִּי גֵר יִהְיֶה זֶרְעֶךָ בְּאֶרֶץ לֹא לָהֶם, וְעֲבָדוּם, וְעָנִי
אֲתָם אַרְבַּע מְאוֹת שָׁנָה":

¹⁷ בראשית, לב' - ז'.

¹⁸ העולים בגימטריא למניין ארבע מאות.

¹⁹ היינו:

בכל ברכה, יש פעם אחד שם הוי"ה ברוך הוא,

וממילא, במאה ברכות, יש מאה פעמים שם הוי"ה ברוך הוא.

²⁰ היינו:

בכל שם הוי"ה ברוך הוא, יש ד' אותיות,

וממילא, במאה ברכות, יש ד' מאות תיבות משם הוי"ה ברוך הוא.

²¹ היינו:

ד' יסודות, של עפר - מים - אש - רוח.

²² בראשית, טו' - יג'.

"טעם המספר הזה בגלות מצרים, לא נודע ...
אמנם, אם תדקדק, תמצא -
כי המספר הזה, נזכר ברוב המקומות אצל 'עין הרע',
כי 'עין רע', מספרו ארבע מאות ²³,
ואות תי"ו, תכלית כל האותיות,
וכן 'עין הרע', מכלה הכל.
ולפי שְׁנִיתוֹסָף באברהם אות ה"א, שהיא מידת הדין,
לכך שלטה בו 'עין הרע', שהוא מכח הדין,
שנגזר על זרעו להשתעבד ארבע מאות שנה, כמספר 'עין הרע', לפי ששלטה בו
עינו של שטן.
וזהו שאמר 'ידע תדע כי גר יהיה זרעך' -
כלומר, 'זרעך' הנולד מבין שתי ההי"ן ²⁴, שהם מידת הדין, ושלטה בו 'עין
הרע', שהוא מכח הדין,
לכך, 'ועבדום, וענו אתם ארבע מאות שנה'.
וכן תמצא בעפרון החתי, שהיה לו 'עין הרע',
וכן 'עפרן', בגימטריא 'עין רע' ²⁵, כמו שהזכיר ארבע מאות ²⁶.

²³ יעויין לעיל באות הקודמת.

²⁴ היינו:

אות י', של שרי,

התחלקה ל-ב' אותיות ה',

אחת נתנה לה, ונקרא שרה,

ואחת נתנה ל-אברם, ונקרא אברהם.

²⁵ היינו:

מילת "עפרן", עולה בגימטריא למניין 400,

וכן תמצא בעשו, המתפרנס ממידתו של יצחק שהוא מידת הדין, שהיה לו 'עין רע',

ודרשו חז"ל²⁷, 'וְרוּחַ תְּשִׁימוּ בֵּין עֵדָר וּבֵין עֵדָר'²⁸ -

'למה אמר יעקב כן?

כדי לְהַשְׁבִּיעַ עֵינוּ שֶׁל אוֹתוֹ רָשָׁע',

וכתוב בו²⁹, 'וְאַרְבַּע מֵאוֹת אִישׁ עִמּוֹ'.

ומצאתי בבראשית רבה³⁰, 'וְאַלּוֹ עֵינִין, פְּעִינֵי אֶנְשָׁא בְּקֶרְנָא דָּא' -

'זו מלכות אדום הרשעה, שהיא מכנסת עין הרע בממונו של אדם'.

ועל פי הקדמה זו, יעויין בדברי רבינו ה"כלי יקר" זיע"א בביאור על דברי "בעל הטורים" הנ"ל:

"ותדע עוד, כי 'רע עין', עולה למספר ד' מאות,

על כן, מצינו בארבע מקומות, מספר ד' מאות, אצל בעל 'עין רע' -

א. בעפרון, שהיה 'רע עין', על כן לקח ד' מאות שקל כסף.

ב. אצל אַחִי יוֹסֵף, שהיה עינם רעה, באחיהם יוסף הצדיק, ונתקנאו בו עבור כתונת הפסים שעליו,

על ידי כן, נתגלגל הדבר וירדו למצרים, והיו ד' מאות שנה, בגירות ועינוי ועבדות.

וכמו כן, מילת "עין רע", עולה בגימטריא למניין 400.

²⁶ היינו:

במה שאמר עפרון החיתי לאברהם אע"ה (בראשית, כג' - טו'), "אֲדֹנִי שְׁמַעֲנִי, אֶרֶץ אַרְבַּע מֵאוֹת שְׁקָל כֶּסֶף בִּינִי וּבִינְךָ מֵה הוּא, וְאֵת מִתְךָ קִבֵּר".

²⁷ בראשית רבה, פרשה עו', ח'.

²⁸ בראשית, לב' - ז'.

²⁹ בראשית, לב' - ז'.

³⁰ פרשה עו', ו'.

ג. אצל עשיו, שרעה עינו באחיו יעקב, ונתקנא בו על הברכות אשר ברכו אביו, כי על כן אמר יעקב³¹, 'וַיִּרְנַח תְּשִׁימוּ בֵּין עֶדֶר וּבֵין עֶדֶר', כדי למלאות עיניו של אותו רשע,

על כן בא עשיו³², 'וַאֲרַבֵּעַ מֵאוֹת אִישׁ עִמּוֹ'.

ד. נבל הכרמלי, היה איש פילי ורע עין, כנודע,

על כן, בא עליו דוד, עם ארבע מאות איש³³, לשלם לו כמידתו.

ובביאור הקושיא דלעיל - מה אכפת לו לעפרון במה שנכתב חסר האות ו', כתב רבינו ה"כלי יקר" זיע"א³⁴:

"וטעמו של דבר -

לפי שאמרו רבותינו ז"ל³⁵, 'כל הנותן פרוטה לעני, מתברך בשש ברכות'³⁶ וכו',

³¹ בראשית, לב' - יז'.

³² בראשית, לב' - ז'.

³³ שמואל א', כה' - יג'.

³⁴ בראשית, כג' - טז'.

³⁵ בבא בתרא, ט' ע"ב.

³⁶ שם בגמרא:

"הנותן פרוטה לעני, מתברך בשש ברכות,

דכתיב (ישעיה, נח' - ז'), 'הֲלוֹא פָּרַס לְרֹעֵב לְחֶמֶךְ, וְעֲנִיִּים מְרֹדִים תְּבִיא בֵּית, כִּי תִרְאֶה עָרֹם וְכִסִּיתוֹ'.

וכתיב (ישעיה, נח' - ח'), {היינו: על עושה כל צדקות אלו, נאמר} -

א. 'אֵז יִבְקַע כֶּשֶׁחַר אוֹרֶךְ',

ב. 'וְאֶרְכָּתְךָ מִהֲרָה תִּצְמַח',

ג. 'וְהִלַּךְ לִפְנֵיךָ צִדְקָה',

ד. 'כְּבוֹד ה' יִאֲסָף',

וכתיב (ישעיה, נח' - ט') -

ה. 'אֵז תִּקְרָא וְה' יַעֲנֶה',

וכל מי שרעה עינו באחיו האביון, ואינו נותן לו כלום, אינו מתברך בשש ברכות אלו.

על כן, חסרה וי"ו ד-עפ"ן,

כי מצד שהיה 'רע עין', חסרו ממנו ששה ברכות אלו.

ורבותינו ז"ל אמרו ³⁷ -

'אין נותנין כוס של ברכה, כי אם לטוב עין,

שנאמר ³⁸, 'טוב עין הוא יברך',

אל תקרי 'יבורך', אלא 'יברך'.

ומכל מקום, מראה שניהם אמת, רצוני לומר הקרי והכתיב -

כי מי שהוא טוב עין, מברך לאחרים בעין יפה,

על כן, יבורך גם הוא, בשש ברכות, כהוראת וי"ו של יבורך, כי הוא כתיב מלא".

והיינו:

שהחיסרון שנתחסר עפ"ן, בכך שהאות ו' נתחסרה משמו,

הוא עניין ה-ו' ברכות הנ"ל.

ועוד מצינו, בביאור קושיא זו, לדברי גאון עוזינו - הרב חיד"א זיע"א ^{39 40}:

"ואפשר, ד-מי שהוא 'רע עין', מתקצרים חיוו!

כדמצינו ב-נבל ⁴¹, שמתוך שהיה פילי נתחייב מיתה, שמתוך כך בא לזלזל בדוד

הע"ה ובעבדיו, ויגפהו ה'.

ו. 'תשוע ויאמר הנני'."

³⁷ סוטה, לח' ע"ב.

³⁸ משלי, כב' - ט'.

³⁹ בספרו הקדוש "פני דוד" (בפרשתו, אות כד').

⁴⁰ ועיין עוד בספרו הקדוש "חומת אנך" (בפרשתו, אותיות ג' ו-ו').

⁴¹ שמואל א', פרק כה'.

וגם כתבו ז"ל⁴², דלהיות ישראל צרי עין, נשתעבדו במצרים, וכמה הרגו מהם.
וכלפי⁴³, ד-ר'דף צדקה וחסד, ומצא חיים⁴⁴, המעלים עיניו מן הצדקה - כאילו
עובד עבודה זרה⁴⁵, ואינו חי לאורך ימים.
גם נודע, מה שכתב ב-זוהר הקדוש⁴⁶, על פסוק⁴⁷, 'ונתתם לי אות אמת' -
סימנא דחיי היא בעצאת מנייהו, ואות ו' סימנא דחיי, עיין שם באורך⁴⁸."

⁴² יעניין מה שכתב בזה רש"י הקדוש (שמות, ב' - יד'), על מאמר הכתוב, "ויאמר, מי שמך לאיש שר ושפט
עלינו, הלקהגני אתה אמר - כאשר הרגת את המצרי, ויכא משה, ויאמר, אכן נודע הדבר":
"אכן נודע הדבר" ... ומדרשו, נודע לי הדבר שהייתי תמה עליו, מה חטאו ישראל מכל שבעים אומות
להיות נרדים בעבודת פרח,
אבל, רואה אני, שהם ראויים לכך!".

⁴³ היינו:

ומכיוון.

⁴⁴ משלי, כא' - כא'.

⁴⁵ לשון זה, הובא בתוספתא למסכת "פאה" (פ"ד ה"כ).

ובתלמוד בבלי (כתובות, סח' ע"א. בבא בתרא, י' ע"א), בלשון "עבודת כוכבים".

⁴⁶ חלק א', דף רמא' ע"ב.

⁴⁷ יהושע, ב' - יב'.

⁴⁸ זה לשון ה"זוהר הקדוש" זיע"א:

"אלא הכי אוליפנא, היא בעצאת סימנא דחיי, דכתיב (יהושע, ב' - יב'), 'והחיייתם את אבי וגו',

ואמרה, סימנא דחיי לא שרייא, אלא באות אמת.

ומאי איהו 'אות אמת' (יהושע, ב' - יב')?

דא את ו', בגין דביה שריין חיינ'.

ותרגום דבריו הקדושים:

אלא כך למדנו, היא רצתה סימן חיים, שכתוב (יהושע, ב' - יב'), 'והחיייתם את אבי וגו',

ואמרה, סימן חיים אינו שורה, אלא באות אמת.

ומהי 'אות אמת' (יהושע, ב' - יב')?

ולפי זה, ביאר רבינו זיע"א:

דהנה, עפרון החיתי, היה אדם "נָבֵל",

והנה, לעיל, הובאה דרשת רבותינו ז"ל⁴⁹, על מאמר הכתוב⁵⁰, "נָבֵל לְהוֹן, אִישׁ רָע עֵין, וְלֹא יָדַע כִּי חָסֵר בְּאָנּוֹ", שהוא בעניין "עפרון החיתי",

והנה, האותיות של מילת "נָבֵל", הינם גם האותיות של מילת "נָבֵלָה".

וכבר למדנו "בעל הטורים" זיע"א⁵¹, שמילת "עֶפְרֹן" בכתוב חסר, עולה במניינה לגימטריא של "רע עין".

ואם כן, כאשר היה עפרון "רע עין", נגרע ממנו האות ו', אשר מסמלת את "אות החיים",

ועל ידי כך, שלטה בו המיתה, ונעשה ל-"נָבֵלָה".

ג. בעניין "שמירת העיניים", והאיסור בראיית מראות אסורות, מצינו בדברי רבותינו ז"ל כדלהלן:

א. על מאמר הכתוב⁵², "וְלֹא תִתְּנוּ אַחֲרֵי לְבַבְכֶם וְאַחֲרֵי עֵינֵיכֶם", דרשו רבותינו ז"ל⁵³:

"אמר רבי לוי, ליבא ועינא, תרין סרסורין דחטאה"⁵⁴,

דכתיב⁵⁵, 'תִּתֶּנָּה בְּנֵי לְבָבָךְ לִי, וְעֵינֶיךָ דְּרָכֵי תַצְרִיחַ',

זו אות ו', משום שבו שרויים חיים.

⁴⁹ בראשית רבה, פרשה נח, ז'.

⁵⁰ משלי, כח' - כב'.

⁵¹ כאשר הובא לעיל.

⁵² במדבר, טו' - לט'.

⁵³ תלמוד ירושלמי, ברכות, פ"א ה"ה.

⁵⁴ היינו:

הלב והעיניים, הם שתי הסרסורים של העבירה.

⁵⁵ משלי, כג' - כו'.

אמר הקדוש ברוך הוא, אי יהבת לי לבך ועיניך, אנא ידע דאת לי ⁵⁶ ".

ב. עוד מצינו בדברי רבותינו ז"ל ⁵⁷ :

"כל הצופה בנשים, סופו בא לידי עבירה".

ג. על מאמר הכתוב ⁵⁸ , "כי תצא מחנה על איבך, ונשמרת מכל דבר רע",
דרשו רבותינו ז"ל ⁵⁹ :

"שלא יסתכל אדם באשה נאה, ואפילו פנויה,

באשת איש, ואפילו מכוערת,

ולא בבגדי צבע של אשה, ולא בחמור ולא בחמורה, ולא בחזיר ולא בחזירה,

ולא בעופות בזמן שנזקקין זה לזה, ואפילו מלא עיניים כמלאך המוות.

אמרו עליו על מלאך המוות, שכולו מלא עיניים,

בשעת פטירתו של חולה עומד מעל מראשותיו, וחרבו שלופה בידו, וטיפה של מרה
תלויה בו,

כיוון שחולה רואה אותו, מזדעזע, ופותח פיו, וזורקה לתוך פיו,

ממנה מת, ממנה מסריח, ממנה פניו מוריקות".

חטאו של אדם הראשון, נגרם כתוצאה מן ה"עין",

⁵⁶ היינו:

שאומר הבורא ית"ש לאדם, אם תתן לי את ליבך ועיניך, על ידי שתשמרם אותם מן החטא, אני יודע
שאתה שייך לי.

⁵⁷ מסכת כלה, פרק ב'.

מסכת דרך ארץ רבה, פרק א'.

מסכת נדרים, כ' ע"א.

⁵⁸ דברים, כג' - י'.

⁵⁹ עבודה זרה, כ' ע"א וע"ב.

וב"ספרי", שם.

וכמאמר הכתוב ⁶⁰, "וַיִּצְמַח יְהוֹנָה אֱלֹהִים מִן הָאֲדָמָה, כָּל עֵץ נִחְמָד לְמַרְאֶה וְטוֹב לְמַאֲכָל, וְעֵץ הַחַיִּים בְּתוֹךְ הָעֵץ, וְעֵץ הַדַּעַת טוֹב וְרָע",
וכמאמר הכתוב ⁶¹, "וַתֵּרָא הָאִשָּׁה, כִּי טוֹב הָעֵץ לְמַאֲכָל, וְכִי תֵאָוֶה הוּא לְעֵינַיִם, וְנִחְמָד הָעֵץ לְהַשְׂכִּיל, וַתִּקַּח מִפְּרִיָּו וַתֹּאכַל, וַתֵּתֶן גַּם לְאִשְׁתָּה עִמָּהּ, וַיֹּאכְלוּ".
והנה, כאשר נענש אדם הראשון בעבור חטאו זה, הוא פרש מן האשה במשך קל' שנים ⁶², ופגם בעצמו ⁶³.

וידוע מדברי רבותינו זיע"א ⁶⁴:

שמילת "עין", עולה בגימטריא כמניין 130,

שהוא כנגד אותם קל' שנים, שפגם אדם הראשון, בעבור "עץ הדעת".

ד. בעניין הנחש אשר החטיא לאדם הראשון ולחיה אמנו ע"ה, דרשו רבותינו ז"ל ⁶⁵:

"וַיִּשְׁבְּעִים שֶׁקֶל בְּשֶׁקֶל הַקֹּדֶשׁ" ⁶⁶ ... כְּנֶגֶד מֵרָאשׁ סֵפֶר בְּרָאשִׁית, עַד קִלְלַת נָחֹשׁ, שְׁבַעִים פְּסוּקִים".

ובזה, מצינו שוב לעניין האות "ע", בחטא זה.

ה. כתב רבינו הרי"ח הטוב זיע"א ⁶⁷:

⁶⁰ בראשית, ב' - ט'.

⁶¹ בראשית, ג' - ו'.

⁶² עירובין, יח' ע"ב.

⁶³ שם.

⁶⁴ "מגלה עמוקות", (בראשית, כז' - א').

"אדרת אליהו" לרבינו הרי"ח הטוב זיע"א, (במדבר, כב' - ה').

"בן יהוידע" לרבינו הרי"ח הטוב זיע"א, (עירובין, יח' ע"ב).

⁶⁵ במדבר רבה, פרשה יד', יב'.

⁶⁶ במדבר, ז' - ג'.

⁶⁷ בספרו הקדוש "בן איש חי", שנה ראשונה, בהקדמתו להלכות פרשת "ואתחנן".

"צריך האדם להיזהר בעולם הזה, בפגם המגיע לעיניו, יותר מכל האיברים,

יען, כי כל אבר שחוטא הגוף בו, הנה הוא פוגם כנגדו באבר של נשמתו,

ומאחר שתכלית המעלה של הנאת נשמת האדם הוא בעיניים!

לכך, צריך לקדש ולטהר העיניים שלו, בהיותו בעולם הזה, יותר מכל איברים
שלו ...

לכך, צריך לדקדק בדבר הנוגע לעיניים, אפילו בעבור דבר קל כחוט השערה,
לסבול עליו צער קשה ומר מאוד, כדי לנקותם ולזככם היטב לגמרי".

ד. כתב רבינו האר"י הקדוש זיע"א⁶⁸ :

"קין - הוא זוהמת הנחש, וְהָבֵל - הוא מסטרא דאדם.

פירוש הדברים הם כך -

כי על ידי חטאו של אדם הראשון, נתערב טוב ברע, ויצאו קין והבל, שניהם
מורכבים מטוב ורע,

אלא, שקין רובו רע מזוהמת הנחש, והבל רובו טוב מצד אדם - ומיעוטו רע מצד
הנחש.

אבל, חלק קין הטוב, הוא דבר גדול במאוד מאוד,

לסיבה שהיה בכור, ולקח הבכורה של חלק הטוב ...

ואחר כך כשיצאו יעקב ועשו, היו בסוד הבל וקין,

וכשנולדו, נולד יעקב⁶⁹, 'וַיָּדֹז אֶחָזֶת בְּעֵקֶב עֵשָׂו', הוא אותו חלק הטוב של
הבכורה, שלקח עשו, שהיה הטוב של קין שנתערב עם הרע".

והנה, בדמיון, וּבְהִקְפָּלַת הדברים, שבין קין להבל, כתב הגה"ק בעל "שם
משמואל" זיע"א⁷⁰ :

⁶⁸ בספרו הקדוש "שער הגלגולים", הקדמה לח'.

⁶⁹ בראשית, כה' - כו'.

⁷⁰ "פרשת יתרו", שנת תרעג'.

א. בסיבת הדבר שהכין יעקב אע"ה נזיד עדשים, וכמאמר הכתוב ⁷¹, "וַיֵּזֶד יַעֲקֹב נֶזִיד, וַיָּבֵא עֲשׂוֹ מִן הַשָּׂדֶה, וְהוּא עֵינִף", ידוע ומפורסם הדבר, שבו ביום נסתלק אברהם אע"ה מן העולם, וכפי שכתב רש"י הקדוש ⁷² :

"ואותו היום מת אברהם, שלא יראה את עשיו בן בנו יוצא לתרבות רעה, ואין זה שיבה טובה שהבטיחו הקדוש ברוך הוא.

לפיכך, קיצר הקדוש ברוך הוא, ה' שנים משנותיו, ש-יצחק חי קפ' שנה, וזה קעה'.

ובישל יעקב עדשים, להברות את האבל.

ולמה עדשים?

שדומות לגלגל, שהאבילות לגלגל חוזר בעולם".

והנה, באותה העת, עבר אותו רשע ה' עבירות, וכמבואר בגמרא ⁷³ :

"אמר רבי יוחנן, חמש עבירות, עבר אותו רשע באותו היום -

בא על נערה המאורסה, והרג את הנפש, וכפר בעיקר, וכפר בתחיית המתים, ושט את הבכורה ⁷⁴."

וכן הוא, במדרש רבה ⁷⁵ :

"אמר לו, מה טיבו של נזיד זה?

אמר לו, שמת אותו זקן.

אמר, באותו הזמן פגעה מדת הדין?

⁷¹ בראשית, כה' - כט'.

⁷² בראשית, כה' - ל', ד"ה "מן האדום האדום".

⁷³ בבא בתרא, טז' ע"ב.

⁷⁴ לשון ביזוי, שביזה את הבכורה.

⁷⁵ בראשית, פרשה סג', יא'.

אמר לו, הן.

אמר, אם כן, לא מתן שכר ולא תחית המתים.

ורוח הקדש צונחת ⁷⁶ -

'אל תבכו למת ואל תגדו לו', זה אברהם,

'בכו בכו להלך' ⁷⁷, זה עשו'.

ב. והנהגה זו, למד עשיו מקין,

שכן, כאשר שעה הקדוש ברוך הוא להבל ולמנחתו, ואילו לקין ולמנחתו לא שעה,

מיד ⁷⁸, "ויהי בהיותם בשדה, ויקם קין אל הבל אחיו ויחרגהו".

ומצינו בזה, בתרגום ירושלמי, ובתרגום התנא הקדוש - יונתן בן עוזיאל:

"עני קין ואמר להבל אחי -

לית דין ולית דיין, ולית עלם אוחרו, ולא למתן אגר טב לצדיקא, ולא לאתפרע מן

רשיעא, ולא ברחמין איתברי עלמא, ולא ברחמין הוא מדבר,

מן בגלל מה איתקבל קורבן מינך ברעו, ומני לא אתקבל ברעוא" ⁷⁹.

⁷⁶ ירמיה, כב' - י'.

⁷⁷ ירמיה, כב' - יד'.

⁷⁸ בראשית, ד' - ח'.

⁷⁹ והיינו:

שבשעה שראה קין שהקדוש ברוך הוא לא שעה למנחתו,

כפר בעיקר, ואמר -

אין דין ואין דיין, ואין עולם הבא, ואין מתן שכר לצדיקים, ואין הקדוש ברוך הוא נפרע מן הרשעים, ולא

ברחמים נברא העולם, ולא ברחמים הוא נוהג.

וכל כך למה?

"מפני שקיבל הקדוש ברוך הוא את קורבנך, ואילו את שלי לא".

והנה, עמלק נכדו של עשיו, קיבל את שליחותו מסבו עשיו, וכפי שמצינו לדבריהם של "בעלי התוספות" זיע"א⁸⁰, משם המדרש⁸¹, על מאמר הכתוב⁸², "וַיָּבֹא עֲמֶלֶק, וַיִּלָּחֶם עִם יִשְׂרָאֵל בְּרִפְיָדָם":

"עשיו, השביע את אליפז בנו, להרוג את יעקב, לפי שרימהו מן הבכורה,

ואמר לו: בני בכורי, אם תהרגהו תשוב לך הבכורה.

הלך אליפז, נתייעץ עם תמנע אמו, והיא מנעתו,

ואמרה לו: בני, יעקב גיבור ממך ויהרגך,

ואביך הרשע, אם לא היה ירא ממנו פן יהרגהו, היה חפץ להורגו מידו - יותר מעל ידי אחרים.

מה עשה אליפז, כדי לקיים מצוות אביו ושבועתו?

הלך אל יעקב, ונטל ממנו כל ממונו, ועני חשוב כמת.

כיוון שראה עשיו, שלא עשה אליפז מצוותו,

הלך לעמלק בן אליפז, ואמר לו שיהרוג יעקב,

נתרצה עמלק לדברי זקנו עשיו, ונשבע לו שיהרגנו".

ואותו עמלק, היה מטמא את עם ישראל במשכב זכור,

וכפי שכתב רש"י הקדוש⁸³, על מאמר הכתוב⁸⁴, "אֲשֶׁר קָרָךְ בַּדֶּרֶךְ, וַיִּזְנֶב בְּךָ כָּל הַנְּחָשִׁים אֲחֶרֶךְ, וְאַתָּה עֵיף וְגֵעַ, וְלֹא יָרָא אֱלֹהִים".

והנה, על מאמר הכתוב בפרשתן⁸⁵, וַיֵּרָא בָּלָק בֶּן צְפּוֹר, אֶת כָּל אֲשֶׁר עָשָׂה יִשְׂרָאֵל לְאֶמְרֵי, כתב מו"ז הגה"ק רבינו יעיש קריספין זיע"א⁸⁶:

⁸⁰ בפירוש "בעלי התוספות" על התורה.

⁸¹ אשר אינו נמצא בידיו.

⁸² שמות, יז' - ח'.

⁸³ בפירוש השני.

⁸⁴ דברים, כה' - יח'.

"אפשר לומר, כי כוונת הפסוק, על ישראל סבא - יעקב אבינו ע"ה,

כי רימה לעשיו, הנקרא 'אַמְרִי', שצד אביו באמרי פיו ⁸⁷,

ולקח בכורתו ⁸⁸.

והוא סימן שיקח ברכתו.

וכן היה, שהודה יצחק, ואמר ⁸⁹, 'גַם בְּרוּךְ יְהִי',

מעיקרא סברתי, אולי הפכתי השורה וברכתי לקטן,

ועכשיו שהוא גדול, אליו ברכתי ⁹⁰, 'גַם בְּרוּךְ יְהִי'.

והנה, בברכת יעקב, אמר לו ⁹¹, 'יַעֲבֹדוךָ עַמִּים, וַיִּשְׁתַּחֲווּ לָךְ לְאֲמִים',

אם כן, בשום אופן, אי אפשר לשום אומה ולשון בעולם לשלוט על ישראל.

וזהו ⁹², 'אֲשֶׁר עָשָׂה יִשְׂרָאֵל לְאֲמִרֵי, דִּיקָא. כְּנֹזֵכֶר לַעִיל.

וכיוון שזכה לכל זה מצד הפה, לזה נתייעץ בלק להביא בלעם, לבטל אותה

ברכה".

והנה, מצינו לדברי ה"זוהר הקדוש" ⁹³:

"בְּלָעַם וּבִלְקָ, מִסְטָרָא דְעַמְלָק הוּא.

טוֹל ע"ס מִן בְּלָעַם, ל"ק מִן בִּלְק,

⁸⁵ במדבר, כב' - ב'.

⁸⁶ בספרו הקדוש "פרח שושנה".

⁸⁷ בראשית רבה, פרשה סג', י'.

⁸⁸ בראשית, כז' - לו'.

⁸⁹ בראשית, כז' - לג'.

⁹⁰ בראשית, כז' - לג'.

⁹¹ בראשית, כז' - כט'.

⁹² במדבר, כב' - ב'.

⁹³ חלק א', דף כה' ע"א.

אֲשֶׁתָּאֵר בְּבֵל, 'כִּי שָׁם בָּלָל ה' שְׁפֹת כָּל הָאָרֶץ', ^{94 95} יי.

עוד מצינו לדבריו הקדושים ⁹⁶ :

"דִּהָא חֲזִינָן, דְּבִלְעָם וּבִלְק מִתְּמָן הוּוּ נִשְׁמָתִין דְּלֵהוּן,

וּבְגִין דָּא, הוּוּ שְׁנָאִין לְיִשְׂרָאֵל יְתִיר מְכַל אוֹמָה וְלִישָׁן,

וּבְגִין דָּא, עֲמִלְק רָשִׁים בְּשִׁמְהוּן, ע"ם מִן בִּלְעָם, ל"ק מִן בִּלְק ⁹⁷ יי."

והנה, אותו עמלק, הוא סמא"ל הוא הנחש ⁹⁸ ,

וכמו כן, שרו של עמלק, "הוא סמאל, הוא שטן, הוא יצר הרע, הוא מלאך המות"

^{99 100} .

והנה, המילים "בלק ובלעם אותיות בבל עמלק", עולים בגימטריא למניין 1377,

וכמו כן, המילים שבמאמר הכתוב ¹⁰¹ , "נִבְהֵל לֵהוּן, אִישׁ רַע עֵין, וְלֹא יָדַע כִּי חֶסֶד

יִבְאֲנוּ", עולים בגימטריא למניין זה,

⁹⁴ בראשית, יא' - ט'.

⁹⁵ ותרגום דבריו הקדושים:

בִּלְעָם וּבִלְק, הִיוּ מִצַּד שֶׁל עֲמִלְק.

כְּאֲשֶׁר תִּקַּח אֶת הָאוֹתִיּוֹת ע"ם מִן בִּלְעָם, וְאֶת הָאוֹתִיּוֹת ל"ק מִן בִּלְק, לְצוּרָךְ שְׁמוֹ שֶׁל עֲמִלְק,

יִשָּׂאֵר בְּבֵל, 'כִּי שָׁם בָּלָל ה' שְׁפֹת כָּל הָאָרֶץ' (בראשית, יא' - ט').

⁹⁶ חלק ג', דף רפא' ע"ב.

⁹⁷ ותרגום דבריו הקדושים:

שְׁהָרִי רְאִינוּ, שְׁבִלְעָם וּבִלְק הִיוּ נִשְׁמוֹתֵיהֶם מִשָּׁם,

וּמִשּׁוֹם זֶה, שְׁנָאוּ אֶת יִשְׂרָאֵל יוֹתֵר מְכַל אִמָּה וְלִישָׁן,

וְלָכֵן, עֲמִלְק רָשׁוּם בְּשִׁמְם, ע"ם מְבִלְעָם, ל"ק מְבִלְק.

⁹⁸ "זוהר הקדוש", (חלק ג', דף רפא' ע"ב).

⁹⁹ לשונו הקדוש של ה"אלשיך הקדוש", (בראשית, ו' - א'. שמות, יז' - ט'. שמואל א', טו' - א').

¹⁰⁰ על פי מאמרם ז"ל במסכת בבא בתרא (טז' ע"ב).

¹⁰¹ משלי, כח' - כב'.

ללמדך, שכל עניינם היה בבחינת העין, וכמו שנתבאר.

ה. כתבו רבותינו המקובלים זיע"א ¹⁰², משמו של רבינו האר"י זיע"א:

¹⁰³ "כי אדם הראשון, היו בו רפ"ח ניצוצי הקדושה, ר"ב ניצוצות היו נתונים בראשו, ו-פ"ו ניצוצות בשאר אבריו.

וכשחטא, אותם ניצוצות הקדושה, נטמעו בתוך הקליפות,

אותן ניצוצות שמספרן ר"ב, שהיו בראשו, נפלו במצרים, כי היא ארץ טמאה כידוע,

ואותן פ"ו ניצוצות, נתפזרו בכל העולם.

ומפני זה, ירדו אבותינו להשתעבד במצרים בחומר ובלבנים, לברר אותם ניצוצות מתוך הקליפה.

ואותן פ"ו ניצוצות שנתפזרו בשאר ארצות, על ידי הגלות שישראל מפוזרים בכל העולם, יתבררו מתוך הקליפות.

¹⁰² אדונינו הגר"א זיע"א, בביאורו על "תיקוני הזהר" (תיקון נ').

גאון עוזינו - הרב חיד"א זיע"א, בספרו הקדוש "חומת אנך" (בראשית, מב' - כה'. שמות, ג' - ז'. שמות, יב' - נא'), ובספרו הקדוש "זרוע ימין" (על הגדה של פסח, בד"ה "במתי מעט"), ובספרו הקדוש "דבש לפי" (מערכת ר', אות ג').

הגה"ק רבינו נתן נטע שפירא זיע"א, בספרו הקדוש "מגלה עמוקות" (בפרשת "ויגש", ובפרשת "קורח", ובפרשת "ואתחנן" אופן נח').

הגה"ק רבינו שניאור זלמן זיע"א מלאדי, בספרו הקדוש "תורה אור" (פרשת "בא", עמוד 120).

הגה"ק רבינו דובער זיע"א - האדמו"ר האמצעי, בספרו הקדוש "תורת חיים" (פרשת "בשלח", אות ה').

הגה"ק רבינו נחמן זיע"א מברסלב, בספרו הקדוש "ליקוטי הלכות" (הלכות בציעת הפת, הלכה ה').

הגה"ק רבינו יעקב צבי יאליש זיע"א - תלמיד "החוצה מלובלין" זיע"א, בספרו הקדוש "קהלת יעקב" (ערך רפ').

הגה"ק רבינו יוסף בן נאיים זיע"א, בספרו הקדוש "נמכר יוסף" (בפרשת "ויגש").

הגה"ק רבינו חיים סינאוני זיע"א, בספרו הקדוש "מקום מקדש" (בפרשת "ויגש", עמודים קיב'-קיג').

¹⁰³ לשונו של הגה"ק רבינו יוסף בן נאיים זיע"א, בספרו הקדוש "נמכר יוסף" (בפרשת "ויגש").

ואין ישראל נגאלים, עד שיושלם הבירור בעזרת ה' ".

והנה, המילים "בלק ובלעם" עם ח' אותיותיהם, עולים בגימטריא למניין רפח'.

ללמדך :

שתכלית ביאתם של בלק ובלעם, היתה, בכדי להחטיאם בעניין העין,

ועל ידי כך, הם יוכלו לסלק מהם את אותם ה-רפח' ניצוצין.

והנה, המילים "בלק ובלעם רפח' ניצוצין", עולים בגימטריא למניין 874,

וכמו כן, המילים הנאמרים במאמר הכתוב - כאשר עם ישראל נצמדו לבעל פעור בעצתו של בלעם ¹⁰⁴, "וַיַּחַר אֶף יְהוָה בְּיִשְׂרָאֵל", עולים בגימטריא למניין זה.

ללמדך :

שכאשר עם ישראל פוגמים בעיניהם, אזי, מסתלקים ה-רפח' ניצוצין,

וחלילה וחס, בא חרון אף - עליהם.

ו. בטעם גזירת השעבוד בארץ מצרים, דרשו רבותינו ז"ל ¹⁰⁵ :

"רַבְּנָן פְּתַחֲיוּ פִתְחָא לְהַאי קָרָא ¹⁰⁶, 'בַּה' בְּגָדוֹ כִּי בָנִים זָרִים יִלְדוּ - עֲתָה יֵאָכְלִים חֶדֶשׁ אֶת חֻלְקֵיהֶם',

לְלַמֶּדְךָ, כְּשֶׁמֶת יוֹסֵף הִפְרוּ בְּרִית מִלָּה ¹⁰⁷, אָמְרוּ נִהְיָה כְּמִצְרִים.

¹⁰⁴ במדבר, כה' - ג'.

¹⁰⁵ שמות רבה, פרשה א', ח'.

¹⁰⁶ הושע, ה' - ז'.

¹⁰⁷ במסכת סנהדרין (מד' ע"א), למדנו:

"אמר רבי אילעא משום רבי יהודה בר מספרתא, עכן, מושך בערלתו היה.

כתיב הכא (יהושע, ז' - יא'), 'וְגַם עָבְרוּ אֶת בְּרִיתִי',

וכתיב התם (בראשית, יז' - יד'), 'אֶת בְּרִיתִי הִפְרָה'."

והנה, רבינו הרש"ש (שם), הביא לדברי הגמרא במסכת יבמות (עב' ע"א):

"אֶת בְּרִיתִי הִפְרָה - לרבות את המשוך."

מכאן אתה למד, שמשנה מלן ביציאתן ממצרים.
וכיון שעשו כן, הפך הקדוש ברוך הוא האהבה שהיו המצרים אוהבין אותן,
לשנאה,
שנאמר¹⁰⁸, 'הפך לבם לשנא עמו להתנפל בעבדיו',
לקיים מה שנאמר¹⁰⁹, 'עתה יאכלם חדש את חלקיהם'."
והנה, על מאמר הכתוב¹¹⁰, 'ויאמר כי אהיה עמך, וזה לך האות כי אנכי שלחתיך,
בהוציאתך את העם ממצרים - תעבדון את האלהים על הקר הזה', כתב רש"י
הקדוש:
"וששאלת, מה זכות יש לישראל שיצאו ממצרים!?"
דבר גדול יש לי על הוצאה זו -
שהרי עתידים לקבל התורה על ההר הזה, לסוף שלושה חודשים¹¹¹, שיצאו
ממצרים.

ומבואר:

שאין הכוונה, שעם ישראל לא קיימו מצוות ברית מילה כלל ועיקר,
אלא, שהם היו מושכים את עורלותיהם,
ומה שמלן משה רע"ה ביציאתם ממצרים, הוא מדרבנן, וקרא אסמכתא בעלמא הוא, וכמבואר במסכת
יבמות הנ"ל.
¹⁰⁸ תהילים, קה' - כה'.
¹⁰⁹ הושע, ה' - ז'.
¹¹⁰ שמות, ג' - יב'.
¹¹¹ הקשה ה"שפתי חכמים":
"ואם תאמר, מהיכן הוא מתחיל למנות,
אי משעת דיבור זה, והרי העשר מכות היו בינתיים - וכל מכה משתמשת רביע החודש, וג' חלקים היה מעיד
ומתרה בו ... ואם כן, היה עשר חודשים, וגם המכות לא התחילו מיד אחר דיבור זה.
ואי משעת יציאת מצרים מונה, הרי לא היה אפילו שני חודשים - חצי ניסן ואייר וששי בסיוון שקיבלו התורה".
ותירץ:

דבר אחר -

'כִּי אֶהְיֶה עִמָּךְ', וזה שתצליח בשליחותך,
'לֵךְ הָאוֹת', על הבטחה אחרת שאני מבטיחך, שכשתוציאם ממצרים תעבדון אותי
על ההר הזה, שתקבלו התורה עליו,
והיא הזכות העומדת לישראל!".

והנה, כתב הר"ן ¹¹² :

"ובהגדה, גם כן אמרו, בשעה שאמר להם משה 'תַּעֲבֹדוּן אֶת הָאֱלֹהִים עַל הָהָר
הַזֶּה',

אמרו לו ישראל, משה רבינו, אימתי עבודה זו?

אמר להם, לסוף חמישים יום, והיו מונין כל אחד ואחד לעצמו.

מכאן קבעו חכמים, לספירת העומר -

כלומר, בזמן הזה שאין אנו מביאין קרבן ולא עומר,

אלא, מחשבין נ' יום לשמחת התורה, כמו שמנו ישראל באותו זמן".

וכעין זה כתב הרמב"ן אדונינו זיע"א ¹¹³, וכן כתב בספר "החינוך" ¹¹⁴.

ומתוך דבריהם הקדושים הנ"ל, מבואר:

היאך נכספה נפשם של עם ישראל, בשעת יציאת מצרים, לקבל את התורה
הקדושה,

"ויש לומר, דלא מיירי בתורה שבכתב לחוד, אלא, גם בתורה שבעל פה.

שאחר קבלת התורה, עלה להר, והיה שם מ' יום ומ' לילה, וקיבל תורה שבעל פה,

ואחר שירד ב-י"ז בתמוז, היו ג' חודשים שלמים -

והם נגאלו בשביל תורה שבעל פה".

¹¹² בחידושיו על הרי"ף, למסכת פסחים, כח' ע"א.

¹¹³ שמות, יט' - א'.

¹¹⁴ מצוה שו'.

וכאשר הם ראו שטרם קיבלו את התורה, מיד עמדו ושאלו, "משה רבינו אימתי עבודה זו"?

וכשענה להם, "לסוף חמישים יום",

מיד, "היו מונין כל אחד ואחד לעצמו".

והנה, על מאמר הכתוב ¹¹⁵, "מִצְרָף לְכָסֶף, וְכוּר לְזָהָב, וּבָחַן לְבוֹת יְהוָה", כתב אדונינו הגר"א זיע"א:

"פירוש, שהבחינה להכסף ¹¹⁶, הוא בְּמִצְרָף,

ובחינת הזהב ¹¹⁷, הוא בְּכוּר,

אבל בוחן לבות, הוא ה' לבדו, ואין אדם יכול להבחין זה.

והעניין, כי 'כסף' הוא המצוות, ו-'זהב' הוא התורה, וכולן יכול האדם להבחין אם הוא כמצוותה,

אבל הלב, בחינתו ל-ה' הבוחן לבות".

והנה, על מאמר הכתוב ¹¹⁸, "מִצְרָף לְכָסֶף, וְכוּר לְזָהָב, וְאִישׁ לְפִי מִהֲלָלוֹ", כתב רבינו מנחם המאירי זיע"א ¹¹⁹:

"כלומר, כמו שהכסף והזהב יש להם מִצְרָף לבחינת עניינם,

כך יבָּחַן האיש לפי מהללו.

כלומר, לפי המידות שתראה שהוא מְשַׁבֵּחַם, וְיוֹעֵץ בהם,

תכיר בו שהוא בעל המידה ההיא,

כי הלשון, שליח הלב".

¹¹⁵ משלי, יז' - ג'.

¹¹⁶ "בחינה", היינו מירוק וצחצוח.

¹¹⁷ כנ"ל.

¹¹⁸ משלי, כז' - כא'.

¹¹⁹ בפירושו "בית הבחירה" על מסכת אבות, פ"ה.

והנה, על מאמר הבורא ית"ש למשה רע"ה, בפרשת "שמות" ¹²⁰, "וְשָׂאֵלָה אִשָּׁה מִשְׁכָּנָתָהּ וּמִגֵּרָתָה בֵּיתָהּ כָּסֶף וְכֶלִי זָהָב וְשִׁמְלֹת, וְשִׁמְתָם עַל בְּנֵיכֶם וְעַל בְּנֹתֵיכֶם, וְנָצַלְתֶּם אֶת מִצְרַיִם", כתב הגה"ק רבינו משה דוד וואלי זיע"א ¹²¹ :

"והנה, כבר ידוע, כי בעת היציאה, כבר נבררו מאותה קליפה כל הניצוצות הטובות,

בין מבחינת העצמות, בין מבחינת הכלים, בין מבחינת הלבושים.

ועל רזה דא, כתיב ¹²², "וְשָׂאֵלָה אִשָּׁה מִשְׁכָּנָתָהּ וּמִגֵּרָתָה בֵּיתָהּ כָּסֶף וְכֶלִי זָהָב וְשִׁמְלֹת",

שהרי, כסף וזהב, רומזים אל הניצוצות הכלולים מחסדים וגבורות, של כל הבחינות הנזכרים ¹²³.

והעשוי למטה, על ידי השְׂאֵלָה מן המִצְרַיִם, הוא רמז למה שנעשה למעלה, בבירור הניצוצות מן הקליפה, שהיא מִצְרַיִם אל הקדושה,

בסוד ¹²⁴, 'גַּם אֵת זֶה לַעֲמֵת זֶה, עֲשֵׂה הָאֱלֹקִים'.

ולפי שיש קליפה השוכנת אצל הקדושה, ויש קליפה גם כן המעורבת עם הקדושה ממש,

לפיכך, בא הכתוב לרמוז אל שתיהן, בעניין אומרו ¹²⁵, "וְשָׂאֵלָה אִשָּׁה מִשְׁכָּנָתָהּ וּמִגֵּרָתָה בֵּיתָהּ".

¹²⁰ שמות, ג' - כב'.

¹²¹ בספרו הקדוש "ברית עולם", על פרשת "שמות" (אות כב').

¹²² שמות, ג' - כב'.

¹²³ היינו, מה שכתב רבינו זיע"א:

"בין מבחינת העצמות, בין מבחינת הכלים, בין מבחינת הלבושים".

¹²⁴ קהלת, ז' - יד'.

¹²⁵ שמות, ג' - כב'.

ואמר 'אִשָּׁה' דווקא, כי האשה העליונה, היא הטורפת את הניצוצות מיד החיצונים, בכוח הדינים שלה,

ומחלקתן אל הקדושה, כמה דאת אמרת ¹²⁶, 'וַתֵּתֶן טָרֶף לְבֵיתָהּ, וַחֲקַל לְנַעֲרֹתֶיהָ',

וזה סוד ¹²⁷, 'וַיִּשְׁמָתֶם עַל בְּנֵיכֶם וְעַל בְּנֵיכֶם'."

ובביאור דבריו הקדושים, נקדים כך:

א. הנה, ה"זהב" רומז למידת הדין ^{128 129}, וכלשון רבינו זיע"א - "גבורות",

¹²⁶ משלי, לא' - טו'.

¹²⁷ שמות, ג' - כב'.

¹²⁸ הנה, דעת ה"מרדכי" (קידושין, סי' תפח'), "ספר השטרות" (שטר השישי, שטר אירוסין), "הגהות מיימוניות" (הלכות אישות, סי' יט'), "כנסת הגדולה" (סי' לא', אות ב'), "שולחן העזר" (סי' ח', ס"א, סק"ב), "כלילת חתנים" (פ"ט, אות ז):

שכאשר אדם מקדש את אשתו, הוא צריך לעשות זאת על ידי טבעת זהב.

ובטעם הדבר, מצינו בדברי רבותינו, כדלהלן:

- דעת הגה"ק רבינו שלום בוזגלו זיע"א (בספרו הקדוש "כסא מלך", על תיקוני הזוהר, תיקון ה'):

שהדבר רומז לספירת בינה, ורומז ליו"ד מן הקוטרא שבבינה.

- דעת בעל "שולחן העזר" (סי' ח', ס"ב, סק"א), ומהרי"צ פאלאג'י זיע"א ("יפה ללב", סי' לא', אות א'):

שהזהב, הוא המתכת החשובה ביותר,

ולפיכך, מקדשים דווקא בו, בכדי שלא תהיינה בנות ישראל כהפקר, בכך שמקדשים אותם במתכת זולה יותר.

- דעת הגה"ק רבינו רחמים נסים יצחק פאלאג'י זיע"א (בנו של מרן החבי"ף זיע"א. "נפש היפה", מערכת ל'):

שהזהב, הינה המתכת המשמיעה קול חלוש ביותר,

ולפיכך, מקדשים דווקא בו, בכדי לרמז לאשה, שהשתיקה נאה לה מאוד - ומראה על צניעותה.

- דעת ספר "שער השמים" (מאמר ב', שער ב'):

שהזהב, הינה המתכת היחידה אשר אינה מעלה חלודה,

ולפיכך, מקדשים דווקא בו, בכדי לברך את האשה ואת בעלה, שיעלה זיווגם יפה, ויפרח וירבה.

ומאידך, ה"כסף" רומז למידת הרחמים ¹³⁰ ¹³¹, וכלשון רבינו זיע"א - "חסדים".

¹²⁹ כתב מו"ז הגה"צ רבי דוד מסעוד עובדיה זיע"א (בספרו הקדוש "נהגו העם", אהע"ז, אות טו'. ובנד"מ, עמ' רמ'): עמ' רמ'.

"בסוף הזמן האחרון, היו מקדשין בטבעת של זהב,

וכפסוק הרמ"א (אהע"ז, סי' כז, ס"א), דיש לזה טעם בתיקוני הזהר".

והנה, המעיין בדברי הרמ"א (הנ"ל), יראה, שכתב רק על המנהג לקדש בטבעת, אך לא כתב כלל ועיקר מעניין הזהב.

ברם, כאשר נעיין לאדונינו הגר"א זיע"א בהגותיו על דברי הרמ"א (סק"ה), נראה, שציין ל"תיקוני הזהר" - בתיקון ה',

וממילא, יש לומר:

שמו"ז זיע"א, כתב "זהב", על פי דברי מוהר"ש בוזגלו זיע"א, שביאר ב"תיקון ה' ", דיש לקדש דווקא בזהב, (וכפי שהובאו דבריו, בהערה הקודמת).

¹³⁰ הנה, דעת ה"שולחן העזר" (סי' ח', ס"ב, סק"א), ורבינו הרי"ח הטוב זיע"א (בספרו הקדוש "בן איש חי", שנה ראשונה, פרשת "שופטים", אות ח'): שנה ראשונה, פרשת "שופטים", אות ח'.

שכאשר אדם מקדש את אשתו, הוא צריך לעשות זאת על ידי טבעת כסף.

ובטעם הדבר, מצינו בדברי רבותינו, כדלהלן:

- דעת ה"לבושי מרדכי" (סי' רעד', דפוס מישקאלץ - שנת תרצז'): דעת ה"לבושי מרדכי" (סי' רעד', דפוס מישקאלץ - שנת תרצז').

שכן, עיקר הלימוד שאשה נקנית בכסף, נלמד במסכת קידושין (ב' ע"ב), בגזירה שווה של "קידושין" - קידושין משדה עפרון, שקנה אברהם אע"ה את מערת המכפלה מעפרון החיתי ב"כסף",

ולפיכך, יש לעשות זאת דווקא בכסף.

- דעת הגה"ק מהרי"א חבר זיע"א ("בית עולמים", דף קלב' ע"א, ד"ה "ועוד"), ורבותינו הקדושים לבית קאמרנא ("מנהגי קאמרנא", אות קכב'), ו"ספר מטעמים" (ערך חתן, אות מז'), ורבינו הרי"ח הטוב זיע"א (בספרו הקדוש "חוקי הנשים", פרק מה'), והגה"ק רבינו שמעון חירארי זיע"א (שו"ת "שער שמעון אחד", ח"ה, יו"ד, סי' יח'): אחד, ח"ה, יו"ד, סי' יח'.

שהזהב, מרמז על מידת הדין,

אך הכסף מרמז על מידת הרחמים,

ולפיכך, יש לקדש בכסף דווקא.

¹³¹ עיין מה שכתבנו בהערות הקודמות,

ב. על מאמר הכתוב¹³², "ניהנה נתן את חן העם בעיני מצרים, וישאלו, וינצלו את מצרים", דרשו רבותינו ז"ל¹³³ :

"אמר רבי אמי, מלמד, שעשאוה כמצודה שאין בה דגן,

וריש לקיש אמר, עשאוה כמצולה שאין בה דגים".

וביאר בזה, הגה"ק רבינו יחזקאל סג"ל לנדא זיע"א¹³⁴ :

שכל הגלויות היו כדי לברר את ניצוצות הקדושה,

ועל זה אמר, שבגלות מצרים, הצליחו עם ישראל לרוקן אותה לגמרי מכל הניצוצות הקדושה שבה.

וכעין זה, כתב רבינו הרי"ח הטוב זיע"א¹³⁵ :

שברכוש הרוחני, עם ישראל לא השאיר במצרים, שום ניצוץ מניצוצות הקדושה.

ג. וממילא אם כן, כחלק מאיסוף "ניצוצות הקדושה", אשר היו במצרים,

היו צריכים עם ישראל, לאסוף מן המצרים כסף וזהב,

והיינו, שאיבת "החסדים והגבורות", הנמצאים בתוככי מצרים.

ומכיוון שעם ישראל, היו נמצאים במצב של "הפרו פרית מילה", העמידם הבורא

ית"ש במבחן, מי הוא אשר תוכו פָּבֵר, בעניין שאיפתו לקבל תורה,

ודבר זה, נרמז במאמר הכתוב¹³⁶, "מצַרְרָה לַפֶּסֶח, וְכוּר לַזָּהָב, וּבַחַן לַבֹּת יְהוָה" :

ולפיכך, יש מרבתינו שכתבו:

שהיות ומצינו מעלות בזהב, וכמו כן מעלות בכסף,

על כן, ראוי לקדש בטבעת העשויה מזהב לבן,

שכן, יש בה את מעלת הזהב, ואת צבע הכסף.

¹³² שמות, יב' - לו'.

¹³³ ברכות, ט' ע"ב.

¹³⁴ בספרו "ציון לנפש חיה", המכונה בשם "צל"ח.

¹³⁵ בספרו הקדוש "בן יהוידע".

"מִצָּרָף לְכָסֶף" - האם כוונתם להוציא את ניצוצות "החסדים" ממצרים, או שמא כוונתם ללקט כלי כסף לצורך עושרם הגשמי?

"יָכוֹר לְזָהָב" - האם כוונתם להוציא את ניצוצות "הגבורות" ממצרים, או שמא כוונתם ללקט כלי זהב לצורך עושרם הגשמי?

"וַיִּבְחַן לְבָבוֹת יְהוָה" - על כך העמידם הבורא ית"ש במבחן, אשר על פיו ימצא החן שלהם "בְּעֵינֵי אֱלֹהִים וְאָדָם" ¹³⁷ !

והיאך נעשה אותו המבחן?

על כך אמר שלמה הע"ה ¹³⁸, "מִצָּרָף לְכָסֶף, וְיָכוֹר לְזָהָב, וְאִישׁ לְפִי מִהֲלֹו":

והיינו, שכאשר בני ישראל, נכספו והשתוקקו, לקבל את דברי התורה הקדושה,

הם הראו במעשיהם, שכל מהללם, הוא אך ורק בדביקות הבורא ית"ש.

ומעתה, נשכיל ונבין, את מאמרו של בלעם ¹³⁹, "וַיַּעַן בְּלָעַם, וַיֹּאמֶר אֶל עֲבָדֵי בָלָק, אִם יִתֶּן לִי בָלָק מְלֹא בֵיתוֹ כֶּסֶף וְזָהָב, לֹא אוֹכֵל לְעֹבֵר אֶת פִּי יְהוָה אֱלֹהֵי, לַעֲשׂוֹת קִטְנָה אוֹ גְדוֹלָה":

שכן, כל תכליתם של בלק ובלעם, היתה, בעבור הכסף והזהב,

והיינו, כל ניצוצות הקדושה אשר ליקטו בני ישראל ממצרים,

ובמאמרו זה, גילה את כוחו וסודו, בסילוק ה-רפח' ניצוצין מעל בני ישראל.

ז. רבותינו ז"ל ¹⁴⁰, עשו הקְבָלָה בין חלומו של יעקב אע"ה ובין נתינת התורה הקדושה על ידי משה רע"ה, וכדלהלן:

"יְהִינָה סֵלֶם ¹⁴¹ - זֶה סִינִי, אוֹתִיּוֹת דָּדִין הוּא אוֹתִיּוֹת דָּדִין ¹⁴² .

¹³⁶ משלי, יז' - ג'.

¹³⁷ משלי, ג' - ד'.

¹³⁸ משלי, כז' - כא'.

¹³⁹ במדבר, כב' - יח'.

¹⁴⁰ בראשית רבה, פרשה סח', יב'.

וְהָיָה מִלְאָכֵי אֱלֹהִים,¹⁴³ - עַל שֵׁם 'רֶכֶב אֱלֹהִים רִבְתִּים, אֶלְפֵי שְׁנָאן'¹⁴⁴,
וְלִמְדָנוּ לִנְבִיאִים שְׁנִקְרָאוּ מִלְאָכִים, דְּכַתִּיב¹⁴⁵, 'וַיֹּאמֶר חֲגִי מִלְאָךְ ה', בְּמִלְאָכוֹת
ה', לְעָם'.

וְהָיָה מִלְאָכֵי אֱלֹהִים,¹⁴⁶ - זֶה מֹשֶׁה וְאַהֲרֹן.
יְעֻלִּים,¹⁴⁷ - 'וּמֹשֶׁה עָלָה אֶל הָאֱלֹהִים'¹⁴⁸.
וְיִלְרָדִים,¹⁴⁹ - זֶה מֹשֶׁה, 'וַיִּלְרֹד מֹשֶׁה'¹⁵⁰.
וְהָיָה ה' נֹצֵב עָלָיו,¹⁵¹ - 'וַיִּלְרֹד ה' עַל הַר סִינִי, אֶל רֹאשׁ הָהָר'¹⁵².
ומבואר :

שעניין לימוד התורה הקדושה אשר ניתן בהר סיני,
קשור ודבוק, בעניין מניין קל', הַמְכֵּן כנגד קל' שנים של חטא אדם הראשון.
והנה, על מאמר הכתוב¹⁵³, "בְּרִאשִׁית בָּרָא אֱלֹהִים, אֶת הַשָּׁמַיִם וְאֶת הָאָרֶץ", כתב
הגה"ק רבינו חיים סינאני זיע"א¹⁵⁴ :

¹⁴¹ בראשית, כח' - יב'.

¹⁴² היינו:

מילת "סלם", ומילת "סיני", עולים כל אחד בגימטריא למניין 130.

¹⁴³ בראשית, כח' - יב'.

¹⁴⁴ תהילים סח' - יח'.

¹⁴⁵ חגי, א' - יג'.

¹⁴⁶ בראשית, כח' - יב'.

¹⁴⁷ בראשית, כח' - יב'.

¹⁴⁸ שמות, יט' - ג'.

¹⁴⁹ בראשית, כח' - יב'.

¹⁵⁰ שמות, יט' - יד'.

¹⁵¹ בראשית, כח' - יג'.

¹⁵² שמות, יט' - כ'.

שנוטריקון המילה "בְּרִאשִׁית", היא, אותיות "שֶׁב-יִרְאֶת",

והנה, המילה "יִרְאֶת", עולה בגימטריא 611,

וכמו כן, המילה "תוֹרָה", עולה בגימטריא 611.

ללמדך, שהרוצה לשוב בתשובה שלימה על חטאיו, ולהיות ירא שמייס,

צריך לעסוק בתורה הקדושה, אשר היא מכפרת על כל עוונותיו.

ובטעם הדבר, שגדול כוח התורה משאר המצוות, להכניע את היצר הרע, כתב גאון

עוזינו - הרב חיד"א זיע"א ¹⁵⁵ :

"דע, כי בשעה שאכל אדם הראשון מעץ הדעת, נהנו כל אבריו, חוץ מן הקנה,

לפי שלא דיבר בעת האוכל.

אבל, חוה אמנו, דברה בעת אכילתה ¹⁵⁶, ופגמה אפילו הקנה שלה.

ואפשר, אני אומר -

כי למה הנשים אינם בכלל לימוד התורה, כיוון שהקנה שלהם חס ושלוש פגום,

כידוע מדבריו ז"ל.

אבל האנשים, אשר לפני הש"ס הם נגשים, נאה ויאה להו לימוד התורה, כי

הקנה שלהם אינו פגום."

וביאר בזה מהר"י קורין זיע"א ¹⁵⁷, רבו של הגה"ק רבי חיים סינאוני זיע"א :

¹⁵³ בראשית, א' - א'.

¹⁵⁴ בספרו הקדוש "עטרת תפארת" (בראשית, א' - א').

¹⁵⁵ בספרו הקדוש "דברים אחדים", דרוש יג',

וכמו כן, בספרו הקדוש "דבש לפי", מערכת ש', אות ו'.

¹⁵⁶ שאמרה לאדם הראשון לאכול,

וכמאמר הכתוב (בראשית, ג' - יז):

"וְלָאָדָם אָמַר, כִּי שָׁמַעְתָּ לְקוֹל אִשְׁתְּךָ, וְתָאָכַל מִן הָעֵץ אֲשֶׁר צִוִּיתִיךָ, לֵאמֹר, לֹא תֹאכַל מִמֶּנּוּ, אֲרוּרָה הָאֲדָמָה
בְּעִבְרִיךָ, בְּעֶצְבוֹן תֹּאכְלֶנָּה, כֹּל יְמֵי חַיֶּיךָ."

¹⁵⁷ בספרו הקדוש "מחמדי שמים", ח"ב, עמודים שכו'-שכז'.

דהנה, אמרו רבותינו ז"ל¹⁵⁸, "אם פגע בך מנוול זה, משכהו לבית המדרש", והנה, "מנוול", עולה בגימטריא 132, והיצר הרע, אשר הוא "סמאל", עולה בגימטריא 132 - עם הכולל. ללמדך, שהיות והאדם שייך בדברי התורה הקדושה, מחמת שלא פגם את הקנה שלו, ממילא, כאשר יפגע בו ה"מנוול" שהוא היצר הרע, התיקון היחיד שיש לעשות עמו, הוא, למושכו לבית המדרש - על ידי עסק התורה הקדושה, בקדושתה ובטהרתה. ובעומק העניין, כתב הגה"ק בעל "אגלי טל" זיע"א¹⁵⁹, משמו של אביו הגה"ק בעל "אגודת אזוב" זיע"א:

שעל חטאים של שז"ל ו-פגם הברית, אין מועילה תשובה רגילה. שכן, תשובה על חטאים רגילים, נעשית על ידי ליבו של האדם, וכמאמר הכתוב¹⁶⁰, "הַשִּׁמָּן לֵב הָעַם הַזֶּה, וְאַזְנֵי הַכֹּהֲנִים, וְעֵינָיו הִשְׁעוּ, כֹּה יִרְאֶה בְּעֵינָיו, וּבְאָזְנוֹ יִשְׁמָע, וּלְבָבוֹ יִבִּין, וְשֵׁב וּרְפָא לוֹ". ומה שאין כן, בעניין חטאים של שז"ל ו-פגם הברית, הבאים מן קלקול המוח, ואינם תלויים בקלקול הלב. ולפיכך, התיקון לחטאים אלו, נעשה, אך ורק על ידי יגיעת המוח - של לימוד התורה הקדושה, ובכך מתקיימת טהרתו. ומעתה, נשכיל ונבין, את דבריו הקדושים של אדונינו הרמב"ם זיע"א¹⁶¹:

"גְּדוּלָּה מְכֻלָּה זֹאת אֶמְרוּ, יִפְנֶה עַצְמוֹ וּמַחְשָׁבָתוֹ לְדַבְּרֵי תוֹרָה, וְיִרְחִיב דַּעְתּוֹ בַּחֲכָמָה,

¹⁵⁸ קידושין, ל"ע"ב.

¹⁵⁹ בהקדמתו לספרו.

¹⁶⁰ ישעיה, ו' - י'.

¹⁶¹ פכ"ב מהלכות איסורי ביאה הכ"א.

שָׁאִין מִחֲשֶׁבֶת עֲרִיּוֹת מִתְגַּבֶּרֶת, אֶלָּא, בְּלֵב פָּנוּי מִן הַחֲכָמָה".

והנה, מניין שמו של "בלק", אשר נתן את האותיות קל' לעמלק¹⁶², עולה בגימטריא למניין 132,

וכמניין "מנוול", וכמניין "סמאל" - עם הכולל,

ללמדך, שהדרך להכניעו, הוא אך ורק על ידי דברי התורה הקדושה.

והנה, ידועים ומפורסמים, דברי רבותינו זיע"א, בגודל מעלת לימוד המשניות, כתיקון לפגם הברית. וכדלהלן:

א. כתב גאון עוזינו - הרב חיד"א זיע"א¹⁶³:

"יזהר לקבוע לימודו בלילה, במשניות או בזוהר, או שניהם כאחד טובים.

מְשָׁנָה, אותיות נְשָׁמָה.

וכשקורא סדר זרעים - יכווין לתקן אשר פגם במאכלות אסורות, ובברכות לבטלה, וכיוצא.

וכשקורא סדר מועד - יכווין לתקן אשר חטא בחילול שבת וימים טובים.

וכשקורא סדר נשים - יכווין לתקן מה שפגם בעריות, ובשבועות ונדרים.

וכשקורא סדר נזיקין - יכווין לתקן מה שחטא ל-ה', במה שהזיק לחבירו, כי ההזיק עצמו בעי לשלומי.

וכשקורא סדר קודשים - יכווין לתקן נשמתו הקדושה אשר הוציאה לחולין, ואשר לא נזהר בשחיטה ובדיקה, ולחיוב כרת, ולתפילות בלא כוונה.

וכשקורא סדר טהרות - יכווין לתקן מה שפגם בנידה וקרי ונטילת ידים".

ב. כתב הגה"ק רבינו חיים פלאג'י זיע"א¹⁶⁴:

"וסמא דכולא, היא התורה¹⁶⁵,

¹⁶² וכמו שנתבאר לעיל באות ד'.

¹⁶³ בספרו הקדוש "מורה באצבע" (סימן ב', אותיות מ'-מא').

¹⁶⁴ בספרו הקדוש "תוכחת חיים" (פרשת "שמות").

שלומד האדם בחיים חיותו, יום ולילה לא ישבות, ובפרט קודם שכיבה וכו'.

ומה גם, אם לומד משנה, אותיות נשמה,

כי בזה מוציא לאור, כל הנשמות שנישבו בתוך עמקי הקליפות.

ונראה טעם פשוט לזה -

כי כיוון שהתורה נקראת ברית, כמו שדרשו רבותינו ז"ל¹⁶⁶, על הפסוק¹⁶⁷, 'אם לא בְּרִיתִי יוֹמָם וְלַיְלָה וכו'',

אם כן, מהאי טעמא גופיה, התורה מכפרת על עוון פגם הברית.

וגם אם נתחייב מיתה על ידי חטא זה, התורה נותנת לו חיים,

כי גדולה תורה, שהיא נותנת חיים לעושיה, בעולם הזה ובעולם הבא¹⁶⁸,

שנאמר¹⁶⁹, 'כִּי חַיִּים הֵם לְמַצְאֵיהֶם, וְלִכְל בְּשָׂרוֹ מִרְפָּא'."

עוד מצינו בגודל מעלת לימוד המשניות, לדרשתם של רבותינו ז"ל, על מאמר הכתוב¹⁷⁰, 'גַּם כִּי יִתְּנוּ בְּגוֹזִים, עֵתָה אֶקְבָּצֶם, וְיִחְלוּ מַעַט, מִמַּשָּׂא מֶלֶךְ שָׁרִים':

"אִי תִּנּוּ כוֹלֵהוּ, עֵתָה אֶקְבָּצֶם"¹⁷¹,

"אֵין כָּל הַגְּלִיּוֹת הֵלְלוּ מִתְּפִנְסוֹת, אֶלָּא בְּזָכוֹת מְשֻׁנּוֹת"¹⁷².

¹⁶⁵ היינו:

שהרפואה לכל חטאיו של האדם, היא באמצעות לימוד התורה הקדושה.

¹⁶⁶ שבת, לג' ע"א.

¹⁶⁷ ירמיה, לג' - כה'.

¹⁶⁸ אבות, פ"ו מ"ז.

¹⁶⁹ משלי, ד' - כב'.

¹⁷⁰ הושע, ח' - י'.

¹⁷¹ בבא בתרא, ח' ע"א.

¹⁷² ויקרא רבה, פרשה ז', ג'.

והנה, המילים "תיקון רפח" ניצוצין ופגם הברית, נעשה על ידי לימוד משנה",
עולים בגימטריא למניין 2940,
וכמניין המילים הנאמרים במאמר הכתוב ¹⁷³, "כִּי חִלְצָתָ נַפְשִׁי מִמָּוֶת, אֶת עֵינֵי מִן
דְּמָעָה, אֶת רַגְלִי מִדָּחִי",
ללמדך, שעל ידי לימוד המשניות, זוכה האדם להציל את נפשו ונשמתו מן המוות
של היצר הרע, המבקש להכשילו ולהמיתו.
ועוד נראה לבאר בזה, דהנה, המילים "לימוד תורה שבעל פה, מועיל לשמירת
העיניים ולתיקון פגם הברית", עולים בגימטריא למניין 3861,
וכמניין המילים הנאמרים במאמר הכתוב ¹⁷⁴, "וְהָיָה הַנֶּשֶׁאֶר בְּצִיּוֹן, וְהַנּוֹתָר
בִּירוּשָׁלַם, קְדוֹשׁ יֵאמָר לוֹ, כָּל הַכְּתוּב לַחַיִּים בִּירוּשָׁלַם",
ללמדך, שעל ידי לימוד התורה שבעל פה, זוכה האדם להתקדש ולהיטהר, ולחיי
נצח,
ובפרט, שהמילה "ציון", עולה בגימטריא כמניין "יוסף",
שהוא כנגד יוסף הצדיק ע"ה, שהיה ראש וראשון למידת ה"יסוד".
והנה, המילים "בלק ובלעם, כנגד תיקון רפח" ניצוצין", עולים בגימטריא למניין
1517,
וכמניין המילים הנאמרים במאמר הכתוב ¹⁷⁵, "וַיֵּרָא אֶת הַקִּינִי, וַיֵּשֶׂא מִשְׁלוֹ,
וַיֹּאמֶר, אֵיתָן מוֹשֶׁבֶד, וְשִׁים בְּסָלַע קֶנֶד".
וביאר העניין, כך הוא:
א. הגה"ק בעל "אור החיים" הקדוש זיע"א, ביאר בזה: שמילת "איתן",
היא כנגד אברהם אע"ה ¹⁷⁶, שהיה ראש הגרים.

¹⁷³ תהילים, קטז' - ח'.

¹⁷⁴ ישעיה, ד' - ג'.

¹⁷⁵ במדבר, כד' - כא'.

¹⁷⁶ בבא בתרא, טו' ע"א:

- ב. אברהם אע"ה, היה הראשון שהתחיל בתיקון חטאו של אדם הראשון ¹⁷⁷,
והראשון אשר הסיר את עורלתו הפותחת את הלב לדברי תורה ¹⁷⁸.
- ג. בזוהר הקדוש ¹⁷⁹, ביאר את המילים "איתן מושבך": מלשון "תניא",
שהוא לישנא דתורה שבעל פה.
- ד. המילה "תורה" - עם הכולל, עולה בגימטריא למניין 612, וכמניין מילת
"ברית".
- ה. אם כן, אותו רשע, כיוון במאמרו "איתן מושבך, ושים בסלע קנך":
להחליש ולבטל את כוחו של אברהם אע"ה, בתיקון ה-רפח' ניצוצין,
וכמו כן, להחליש ולבטל את כוח התיקון הנעשה על ידי לימוד התורה הקדושה,
ובפרט בעניין לימוד המשניות.
- ומעתה, נשכיל ונבין, את מאמר רבותינו ז"ל ¹⁸⁰ :
- שסיבת ביאתו של עמלק אל מחנה ישראל, היתה על ידי כך שרפו ידיהם מן
התורה.
- שכן, בהעדר דברי התורה הקדושה, אין כוח להכניע את קליפת החטא,
ואזי, היצר הרע וגונדא דיליה, מנסים להכניע את תיקון ה-רפח' ניצוצין.
- ח. במסכת שבת ¹⁸¹, מצינו את המעשה דלהלן:
- "רבי זירא, אשכח לרב יהודה, דהוה קאי אפיתחא דבי חמוה,

"איתן האזרחי, זה הוא אברהם".

¹⁷⁷ "תיקוני הזוהר", (תיקון ע', דף קכח' ע"ב).

¹⁷⁸ שו"ת רבי עקיבא איגר, (מהדורה קמא, סימן מב').

"עוללות אפרים", (מאמר שצב').

¹⁷⁹ חלק ב', דף רלח' ע"ב.

חלק ב', דף רעו' ע"ב.

¹⁸⁰ מדרש תנחומא, (פרשת "בשלח", כה').

¹⁸¹ עז' ע"ב.

וחזייה, דהוה בדיחא דעתיה, ואי בעי מיניה כל חללי עלמא, הוה אמר ליה.

אמר ליה, מאי טעמא עיזי מסגן ברישא, והדר אימרי?

אמר ליה, כברייתו של עולם - דברישא חשוכא והדר נהורא" ¹⁸².

ומבואר:

שדרך בריאתו של עולם, הוא, "ברישא חשוכא והדר נהורא".

וכמו כן, דרש התנא הא-להי רבי שמעון בר יוחאי זיע"א ¹⁸³, על מאמר הכתוב ¹⁸⁴,

"וְיָרְאֵתִי אֲנִי, שְׁיֵשׁ יִתְרוֹן לַחֲכָמָה מִן הַסִּכְלוֹת, כִּי־תִרְוֹן הָאֹר מִן הַחֹשֶׁךְ":

"מִן הַסִּכְלוֹת מִמֶּשׁ, אֲתִי תוֹעֵלְתָא לַחֲכָמָתָא,

דְּאֵלְמָלָא לֹא אֲשַׁתְכַּח שְׁטוּתָא בְּעֵלְמָא, לֹא אֲשַׁתְמוּדְעָא חֲכָמָתָא וּמְלוֹי" ¹⁸⁵.

והנה, במסכת סנהדרין ¹⁸⁶, דרשו רבותינו ז"ל:

"מאי 'בבלי'?"

אמר רבי יוחנן - בלולה במקרא, בלולה במשנה, בלולה בתלמוד.

¹⁸² וביאור המעשה, כך הוא:

רבי זירא, פגש את רב יהודה, בעמדו על פתח בית חמיו,

וראה, שהיתה דעתו בדוחה עליו, ואם ישאל ממנו על כל הנעשה בחלל העולם, ישיב לו.

שאל רבי זירא את רב יהודה, מפני מה העיזים הן אלו ההולכות בראש העדר, ורק אחריהן הולכות הרחלות?

אמר לו רב יהודה, כברייתו של עולם - שקודם היה חושך ואחר כך אור,

כך הן העיזים, שהן בדרך כלל שחורות - שהן קודמות לרחלות שהן בדרך כלל בהירות.

¹⁸³ "זוהר הקדוש", (חלק ג', דף מז' ע"ב).

¹⁸⁴ קהלת, ב' - יג'.

¹⁸⁵ ותרגום דבריו הקדושים, כך הם:

מִן הַסִּכְלוֹת מִמֶּשׁ, בָּאָה תוֹעֵלְתָא לַחֲכָמָה,

שְׂאֵלְמָלָא לֹא נִמְצְאָה שְׁטוּת בְּעוֹלָם, לֹא נוֹדְעָה הַחֲכָמָה וּדְבָרֶיהָ.

¹⁸⁶ כד' ע"א.

בְּמַחְשָׁפִים הוֹשִׁיבֵנִי עוֹלָם¹⁸⁷ -

אמר ר' ירמיה, זה תלמודה של בבל¹⁸⁸ ,

ולכאורה, שדרשה זו, צריכה ביאור:

היאך קראו רבותינו ז"ל, לעיקר התורה שבעל פה שהוא ה"תלמוד בבלי", בשם
"חושך"?

והנה, קושיא זו, תתעצם, בייחוד לאור דרשתם של רבותינו ז"ל¹⁸⁹ - בשבח
התלמוד בבלי, והוא, על מאמר הכתוב¹⁹⁰ , "הָעַם הַהֲלָכִים בְּחֹשֶׁךְ רָאוּ אוֹר גְּדוֹל":

"אוֹר שֶׁנִּבְרָא בַּיּוֹם רִאשׁוֹן, שֶׁגָּנְזוּ הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא לַעֲמָלֵי תוֹרָה שֶׁבָּעַל פֶּה בַּיּוֹם
וּבַלַּיְלָה, שֶׁבִּזְכוּתוֹ הָעוֹלָם עוֹמֵד".

וכמו כן, במה שמצינו בשבח התלמוד בבלי, לדרשתו של רבי יוחנן¹⁹¹ :

"לא כרת הקדוש ברוך הוא ברית עם ישראל, אלא, בשביל דברים שבעל פה,

שנאמר¹⁹² , 'כִּי עַל פִּי הַדְּבָרִים הָאֵלֶּה כָּרַתִּי אִתְּךָ בְּרִית וְאֶת יִשְׂרָאֵל' .

אלא, שיעויין בדברי התנא הא-להי רבי שמעון בר יוחאי¹⁹³ :

¹⁸⁷ איכה, ג' - ו'.

¹⁸⁸ יעויין מה שכתב הריטב"א (יומא, נז' ע"א), משמו של הרמב"ם בתשובה:

"משום דלא נהירי להון טעמי דמתנייתא כהלכה, כמה דנהירי לרבנן דארץ ישראל ...

מיהו, לאו בכל הדורות היו כן, אלא בימי רבה ורב יוסף ואב"י ורבא, דהוו להו שְׁמִדוֹת, כדאיתא בפרק השוכר
את הפועלים (שם, פו' ע"א) ...

אבל אחר כך, נתגברה התורה בבבל, כל שכן בימי רב אשי".

¹⁸⁹ "מדרש תנחומא", (פרשת "נח", ג').

¹⁹⁰ ישעיה, ט' - א'.

¹⁹¹ גיטין, ס' ע"ב.

¹⁹² שמות, לד' - כז'.

¹⁹³ בראשית, (דף לב' ע"א. ובדף קס"א ע"ב).

שמות, (דף יב' ע"ב, ובדף קפז' ע"א).

"נהורא מגו חשוכא, חכמתא מגו טפשותא",

והיינו :

שהנהגת הקדוש ברוך הוא בעולמו, היא "נהורא מגו חשוכא", שהוא אור מתוך החושך.

והנה, כשנתבונן במעשיו של הבורא יתברך, נראה, שהחושך הוא חשוב מן האור, שכן, כאשר נתבונן במאמר הכתוב ¹⁹⁴, "יוצר אור ובורא חשך, עשה שלום ובורא רע, אני יהוה עשה כל אלה" -

נראה, ש"חושך" הוא "בריאה", וה"אור" הוא "עשיה".

וטעם הדבר, הוא כהמתבאר בדבריו של התנא הא-להי רבי שמעון בר יוחאי (הנ"ל) :

ש"מתוך החושך מתגלה האור".

וראיה לדבר, הוא, ממאמרם ז"ל ¹⁹⁵ :

"אין אדם עומד על דברי תורה, אלא אם כן נכשל בהן",

והיינו :

שטעם הדבר, שה"אדם עומד על דברי תורה", הוא מחמת שהוא "נכשל בהן".

ולפיכך, נקרא התלמוד בבלי, בלשון "חושך" :

שכן, דווקא בגלל היותם בגלות, אשר היא משולה לחושך,

הם זכו לתלמוד בבלי, אשר הוא אור כל האורות.

ולאור המתבאר, בעניין דברי התורה הקדושה :

יובן, מפני מה רצו בלק ובלעם - לערב את עניין "בבל" עם "עמלק" ¹⁹⁶,

ויקרא, דף פ' ע"ב.

¹⁹⁴ ישעיה, מה' - ז'.

¹⁹⁵ גיטין, מג' ע"א.

¹⁹⁶ וכמו שנתבאר לעיל באות ד'.

וזאת, בכדי שלא תהיה להם תקומה לפגם ברית קודש, בהעדר תלמוד תורה שבעל פה.

ט. על מאמר הכתוב בפרשתן ¹⁹⁷, "וַיִּשָּׂא מִשְׁלוֹ, וַיֹּאמֶר, אֹי מִי יִחְיֶה מִשְׁמוֹ אֵל", כתב רבינו האר"י הקדוש זיע"א ¹⁹⁸:

"אוי מי יחיה משמו אל - אותיות משמואל".

והנה, במסכת נזיר ¹⁹⁹, למדנו:

"בשכר מב' קרבנות שהקריב בלק הרשע, זכה ויצאה ממנו רות".

ונראה לבאר בזה:

שבלעם הרשע, ראה בנבואתו, שעתיד שמואל הנביא למשוח את דוד הע"ה למלך על ישראל ²⁰⁰,

ושאותו דוד הע"ה, עתיד לצאת מזרעו של בלק הרשע.

ומכיוון שדוד הע"ה, היה בעל "עין טובה",

וכפי שביאר הגה"ק בעל "אמרי אמת" זיע"א ²⁰¹, את מאמר הכתוב ²⁰², "וַיִּשְׁלַח וַיְבִיאֵהוּ, וְהוּא אֶדְמוֹנִי עִם יָפֶה עֵינָיִם, וְטוֹב רֵאִי, וַיֹּאמֶר יְהוָה קוֹם מִשְׁחָהוּ, כִּי זֶה הוּא", שהיה דוד הע"ה בעל "עין טובה".

ואותו דוד הע"ה, עתיד לזבוח את יצרו הרע,

וכמאמר הכתוב ²⁰³, "כִּי עֲנִי וְאֶבְיוֹן אֶנְכִּי, וְלִבִּי חָלַל בְּקִרְבִּי" ²⁰⁴.

¹⁹⁷ במדבר, כד' - כג'.

¹⁹⁸ בספרו הקדוש "שער הגלגולים", (הקדמה לג').

¹⁹⁹ כג' ע"ב.

²⁰⁰ שמואל א', טז' - יג'.

²⁰¹ דברים, ראש השנה, שנת תרפח'.

²⁰² שמואל א', טז' - יב'.

²⁰³ תהילים, קט' - כב'.

ומה שזבח את יצרו הרע, היה על ידי התמדתו בעסק התורה בכל כוחו, וכפי שהעיד על עצמו ²⁰⁵, "חֲשַׁבְתִּי דְרָכִי, וְאֲשִׁיבָה רַגְלִי אֶל עֲדֵתִיךָ". חשש בלעם הרשע, שיצא דוד הע"ה לאור העולם, ולפיכך, הוא רצה לבטל את מלכותו, על ידי שלא יצליח שמואל הנביא למושחו למלך.

זאת תורת העול"ה:

א. במאמר הכתוב ²⁰⁶, "וַיַּחְלֹשׁ יְהוֹשֻׁעַ, אֶת עֲמֶלֶק וְאֶת עֲמֹ, לְפִי חֶרֶב", יש לפרש:

שיהושע בן נון, הצליח להחלישם קצת, אך לא להכניעם לגמרי ²⁰⁷.

ב. ונראה לבאר בזה:

שהצלחתו של יהושע בן נון, היתה, רק ב-"עמו", שהוא נוטריקון - עם ו'. והיינו, שהוא הצליח להכניע את עמלק רק באותיות "עמ", ברם, בעניין האותיות "לק", המְכַוְּנֹת כנגד קל' שנים של חטא אדם הראשון, הוא לא הצליח להכניעו.

ולפיכך, נאמר, "וְאֶת עֲמֹ", דייקא, שכן, האות ו', מרמזת על אות החיים ²⁰⁸,

וכאשר האותיות "לק" מתקיימות, אזי, אין חיים לעולם.

ג. ולפיכך, רצה בלק הרשע, לעורר שוב את קליפת עמלק, על ידי הצטרפותו לבלעם הרשע ²⁰⁹,

²⁰⁴ בבא בתרא, יז' ע"א.

²⁰⁵ תהילים, קיט' - נט'.

²⁰⁶ שמות, יז' - יג'.

²⁰⁷ כן כתב מו"ז הגה"ק רבינו יעיש קריספין זיע"א, בספרו הקדוש "פרח שושנה", (במדבר, כב' - ב').

²⁰⁸ וכמו שנתבאר לעיל באות ב'.

ובכך, לעורר את בחינת "רע עין" ²¹⁰.

ד. הוא אשר נאמר בריש פרשתן ²¹¹, "וַיֵּרָא בָּלֶק בֶּן צָפּוֹר, אֶת כָּל אֲשֶׁר עָשָׂה יִשְׂרָאֵל לְאֶמְרֵי",

והיינו, רָאָה שיש עמה התבוננות, היאך להחליש ולבטל את תיקון ה-רפח' ניצוצין.

ה. הוא אשר נאמר בפרשתן ²¹², "וַיֵּרָא אֶת עַמְלֶק, וַיִּשָּׂא מְשָׁלוֹ, וַיֹּאמֶר, רֹאשִׁית גֹּוִים עַמְלֶק, וְאַחֲרֵיתוֹ עַדִּי אֲבָד":

שכן, כל תכליתם של בלק ובלעם, היתה להחטיאם על ידי כוחו של עמלק, בעניין העין.

והוא הנאמר ²¹³, "הַחֲכָם עֵינָיו בְּרֹאשׁוֹ, וְהַכֶּסֶל בַּחֲשָׁד הוֹלֵךְ, וַיַּדְעֵתִי גַם אֲנִי שְׁמִקְרָה אֶחָד יִקְרָה אֶת כָּלָם":

שכן, החכם יודע ²¹⁴, ש-"על מה תכּוּ עוד תוֹסִיפוּ סָרָה, כָּל רֹאשׁ לְחָלִי וְכָל לֵבָב דִּבְרִי",

והיינו, שכל תכלית החולי, הן התלויים בגוף והן התלויים בנפש, באים בעקבות פגם העיניים הנמצא בראש.

ותיקונם, נעשה אף הוא בבחינת הראש,

שכן, דברי התורה הקדושה נקראים בשם "ראשית",

וכמאמר הכתוב ²¹⁵, "יִהְיֶה קִנְיֵי רֹאשִׁית דִּרְכּוֹ, קֶדֶם מִפְעָלֵיו מֵאֲזִ",

²⁰⁹ וכמו שנתבאר לעיל באות ד'.

²¹⁰ וכמו שנתבאר לעיל באותיות ב' ו-ד'.

²¹¹ במדבר, כב' - ב'.

²¹² במדבר, כד' - כ'.

²¹³ קהלת, ב' - יד'.

²¹⁴ ישעיה, א' - י'.

²¹⁵ משלי, ח' - כב'.

ועל ידי כך, באה יראת שמים לאדם, שאף היא נקראת בשם "ראשית",

וכמאמר הכתוב ²¹⁶, "רִאשִׁית חֲכָמָה יִרְאֵת יְהוָה, שְׁכָל טוֹב לְכָל עֲשִׂיהֶם, תִּהְלָתוּ עֲמָדָת לְעַד".

ו. מטעם כך, נקבע שם פרשתן בשם "בלק", למרות שכל הברכות והקללות נאמרו על ידי בלעם:

שכן, כל מחשבת הטומאה, וצירופה לעמלק הרשע, באה בעקבות רשעותו של בלק הרשע.

ז. ומעתה, מצינו סגולה נפלאה, להינצל מעין רעה, ומכל החטאים היוצאים ממנה:

והיא, על ידי "שמירת הברית והעיניים", ובייחוד בהצטרף להם עסק התורה הקדושה - בחינת תורה שבעל פה ולימוד המשניות.

ח. עוד מצינו בזה, סגולה נפלאה בעניין הפרנסה:

והיא, על ידי "שמירת הברית והעיניים",

וכמאמר הכתוב ²¹⁷, "עֵינֵי כָל אֱלֹיף יִשְׁבְּרוּ, וְאַתָּה נֹתֵן לָהֶם אֶת אֲכָלָם בְּעֵתוֹ".

יתן ה' יתברך, ונזכה להתקדש ולהיטהר לפניו בעיניים אלו, ובכך נזכה לשפע גדול ברוחניות ובגשמיות. אמן.

²¹⁶ תהילים, קיא' - י'.

²¹⁷ תהילים, קמה' - טו'.

"וְצִתֵּיתִי לָהֶם בְּבֵיתִי וּבְחוֹמֹתַי יָד וְשֵׁם"

- הגה"ק רבי רפאל משה אלבאז בן רבי שמואל זיע"א
- הגה"צ רבי דוד מסעוד עובדיה בן אסתר זיע"א
- הגה"צ רבי חיים וואלקין בן צביה זיע"א
- הגה"צ רבי משה איבגי בן אסתר זיע"א
- רבי אברהם איבגי בר רחמה זצ"ל
- רבי שלום איבגי בר רחמה זצ"ל
- צורי (צורישדי) גניש ז"ל בן יולנדה תחי'
- אפרים (אפי) ביתן בן קונפיטה ז"ל
- משה חיון בר קוקה ז"ל
- דב לוסטרניק בר אביבה ז"ל

~~~

- הצדקת מזל טוב אלבאז (לבית סודרי) בת רבקה ע"ה
- הצדקת מרים רמו עובדיה בת אסתר ע"ה
- הצדקת ברוריה מויאל בת חוה ע"ה
- זוהרה פרץ (לבית כהן) בת רחל ע"ה
- מזל טוב סיגלר (לבית עובדיה) בת זוהרה ע"ה
- רחל עמוס (לבית מלכה) בת אסתרליה ע"ה
- רבקה סימוני ע"ה (לבית איבגי) בת הרבנית שרה שתחי'
- אליס חוה עישה לוי (לבית סיבוני) בת גרסיה ע"ה
- אריקה ביננבאוס ע"ה (לבית פינקסוביץ) בת יוסף וברטה שיחי'
- חנה אילוז בת פרחא ע"ה
- איילה בת נעמי ע"ה

לעילוי נשמתם הטהורה

של הקדושים אשר נרצחו על קידוש ה'

בחג "שמחת-תורה" תשפ"ד